Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 1 (2026) : January-April : Article ID: e299834
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (2569) : มกราคม-เมษายน ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี

Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand

กุลวดี ละม้ายจีน[1], และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล[2*]

Kulvadee Lamaijeen[1], and Watcharaporn Jantanukul[2*]

[1-2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; Faculty of Humanities and Social Science Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : watcharaporn.j27@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e299834

Received : March 23, 2026; **Revised :** April 26, 2026; **Accepted :** April 29, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิตตะกร้าสานจากต้นไหล (2) ศึกษากระบวนการและผลการดำเนินงานการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากไหล และ (3) เสนอแนวทางส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ตะกร้าสานจากต้นไหลมีจุดเด่นด้านการใช้วัสดุธรรมชาติ สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความแข็งแรง ทนทาน และต้นทุนต่ำ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ การตลาด และการสร้างแบรนด์ กระบวนการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ได้แก่ (1) วิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพชุมชน (2) กำหนดวัตถุประสงค์ (3) วิเคราะห์ตลาดและกลุ่มเป้าหมาย (4) วางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ (5) ออกแบบกิจกรรมอบรม (6) ถ่ายทอดความรู้ (7) ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (8) สร้างแบรนด์และเรื่องเล่าสินค้า (9) ออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์ และ (10) จัดทำช่องทางจำหน่าย ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายและทันสมัยมากขึ้น สามารถเพิ่มมูลค่าและราคาจำหน่าย รวมทั้งพัฒนาทักษะและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม แนวทางส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อความยั่งยืนประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (2) การพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้ของกลุ่ม (3) การส่งเสริมการตลาดและสร้างเครือข่าย (4) การพัฒนาระบบบริหารจัดการกลุ่ม และ (5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : การเพิ่มมูลค่า, ตะกร้าสาน, ต้นไหล, รายได้ชุมชน

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

Abstract

This study aimed to (1) evaluate the overall conditions of Lygodium woven basket production, (2) analyze the processes and outcomes of value-added development, and (3) provide solutions to enhance product value for sustainable community income. The study employed Participatory Action Research (PAR) with 30 participants. Data were collected through interviews, focus group discussions, observations, and workshop activities, and evaluated using content analysis. The investigations demonstrated that Lygodium woven baskets possess benefits in leveraging local natural resources, reflecting indigenous knowledge, durability, and low production costs. However, shortcomings were recognized in product design diversity, marketing expertise, branding, and production capability. The value-added development process consists of ten critical steps: (1) problem and potential analysis, (2) objective formulation, (3) market and target analysis, (4) product development planning, (5) training design, (6) knowledge transfer, (7) product development execution, (8) branding and narrative construction, (9) packaging and label design, and (10) distribution channel development. As a result, the things were increasingly diverse and contemporary, leading to augmented product value, higher selling prices, and expanded abilities and participation among group members. The study outlined five key recommendations for sustainable value-added development: (1) product development, (2) capacity enhancement, (3) marketing and networking, (4) group administration, and (5) environmental sustainability. These ideas can be employed to strengthen community-based products, enhance revenue, and foster sustainable development.

Keywords: Value addition, Woven baskets, Lygodium, Community income

บทนำ (Introduction)

นโยบายการพัฒนาชุมชนของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก การพึ่งพาตนเอง และการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากร ภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่มาพัฒนาเป็นอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (วุฒิสาร ตันไชย, 2561) อีกทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยังช่วยลดการพึ่งพาภายนอก กระจายรายได้สู่ครัวเรือน และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ ขณะเดียวกัน นักวิชาการต่างประเทศเห็นว่าเศรษฐกิจท้องถิ่นมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากสามารถตอบสนองต่อบริบทเฉพาะของแต่ละชุมชนได้ดีกว่าระบบเศรษฐกิจมหภาค (Shuman, 2015) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรท้องถิ่นจึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับรายได้ สร้างความเข้มแข็ง และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรในท้องถิ่น โดยการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาผสมผสานกับการออกแบบ การแปรรูป การสร้างแบรนด์ บรรจุภัณฑ์ และการตลาด

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

สมัยใหม่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่าและสามารถแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงมิได้เป็นเพียงการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2564) โดยเฉพาะในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นทุนในการพัฒนา การนำทรัพยากรในชุมชน เช่น ต้นไหล มาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์จักสาน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบพื้นถิ่นจากสินค้าที่มีมูลค่าต่ำไปสู่ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น ทั้งนี้ การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการรายย่อยให้สามารถพัฒนาแบรนด์และช่องทางการตลาดของตนเอง ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นและลดการพึ่งพาตลาดภายนอกหรือบริษัทขนาดใหญ่ (UNCTAD, 2018)

ชุมชนบ้านคำไหลเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะ “ต้นไหล”หรือ “ต้นกกกลม”กลุ่มอาชีพบ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นกลุ่มชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการรวมตัวกันพัฒนาด้านอาชีพ ภายใต้กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี และได้ดำเนินการทำตะกร้าสานจากต้นไหลซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับรายได้ของชุมชน เนื่องจากผลิตภัณฑ์จากต้นไหลเป็นสินค้าพื้นถิ่นที่มีต้นทุนต่ำและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นแต่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นสินค้าหัตถกรรมคุณภาพสูง หากมีการออกแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ตะกร้าสานจากต้นไหลของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ต.โพนเมือง อ.เหล่าเสือโก้ก จ.อุบลราชธานี เป็นงานหัตถกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมายาวนาน แม้จะมีความชำนาญและฝีมือดี แต่รายได้จากการจำหน่ายสินค้าดั้งเดิมยังค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับต้นทุนแรงงานและเวลา ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับตะกร้าสาน เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย การเพิ่มคุณภาพการผลิต การบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ และการเล่าเรื่องราวของชุมชนควบคู่กับสินค้า สิ่งเหล่านี้จะช่วยดึงดูดตลาดใหม่ ทั้งในระดับจังหวัด ประเทศ และแม้แต่ตลาดต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในชุมชน นอกจากประโยชน์ด้านรายได้แล้ว การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน เพราะเป็นการสร้างมูลค่าจากทรัพยากรที่มีอยู่เดิมโดยไม่ต้องพึ่งพาการใช้ที่ดินหรือทุนมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับทุกเพศทุกวัย รวมถึงเยาวชนอาจกลับเข้ามามีบทบาทในการสืบสานและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในอนาคต

จากสถานการณ์ดังกล่าว แม้ว่าชุมชนบ้านคำไหลจะมีทรัพยากรท้องถิ่นที่สำคัญและมีทักษะด้านการจักสานที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน แต่ยังประสบปัญหาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่หลากหลาย ขาดการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ การสร้างแบรนด์ และช่องทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ยังไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างเต็มศักยภาพ และรายได้ที่เกิดขึ้นยังไม่กระจายสู่สมาชิกในชุมชนอย่างทั่วถึง อีกทั้งการผลิตยังอาศัยแรงงานรายบุคคลและขาดการจัดการเชิงระบบ ทำให้ไม่สามารถรองรับความต้องการของตลาดและพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาแนวทางการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ตะกร้าสานจากต้นไหล โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์ปัญหา พัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างแบรนด์ และขยายช่องทางการตลาด เพื่อให้เกิดการยกระดับรายได้และการกระจายรายได้ภายในชุมชนอย่างเป็นธรรมและต่อเนื่อง การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษากระบวนการและผลของ

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

การเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล รวมทั้งเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้สามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการทำตะกร้าสานจากต้นไหลของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนและผลการดำเนินงานการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน
3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. หลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นกระบวนการสำคัญในการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพ รูปแบบ และคุณลักษณะของสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของตลาดและผู้บริโภค การเพิ่มมูลค่า (value addition) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการนำวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์เดิมมาพัฒนาให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้นทั้งในด้านประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม และความหมายเชิงวัฒนธรรม (Kotler & Keller, 2016) โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การใช้ความคิดสร้างสรรค์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างและสามารถแข่งขันได้ในตลาด (UNCTAD, 2018)

นอกจากนี้ แนวคิด “ทุนทางวัฒนธรรม” (cultural capital) ชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและจิตใจของผู้บริโภค (Throsby, 2001) ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจึงควรผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนวัตกรรมด้านการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ และการเล่าเรื่อง (storytelling) เพื่อสร้างเอกลักษณ์และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาด

2. แนวคิดการพัฒนาชุมชน (Community Development)

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ แนวคิดนี้เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม และการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม (Shuman, 2015) การพัฒนาชุมชนในปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน

แนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (participatory development) เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมพัฒนา ส่งผลให้เกิดความเป็นเจ้าของและความยั่งยืนของโครงการ (Korten, 1984) ในบริบทของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการผลิต การวางแผน และการตลาด จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในระยะยาว

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

3. ทรัพยากรท้องถิ่นและคุณสมบัติของต้นไหล

ต้นไหล (Lygodium spp.) เป็นพืชพื้นถิ่นที่พบได้ในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย มีลักษณะเด่นคือ ลำต้นยาว เหนียว และมีความยืดหยุ่นสูง ทำให้สามารถนำมาแปรรูปเป็นเส้นสำหรับงานจักสานได้ดี พืชในสกุล Lygodium เป็นเฟิร์นเถาที่สามารถเจริญเติบโตได้รวดเร็วในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และมีความทนทานต่อการใช้งาน (Piggott, 1988) คุณสมบัติเหล่านี้ทำให้ต้นไหลเป็นวัตถุดิบที่เหมาะสมต่อการผลิตงานหัตถกรรม เช่น ตะกร้าสาน เสื่อ และของใช้ในชีวิตประจำวัน

การใช้ต้นไหลเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตยังมีข้อได้เปรียบในด้านต้นทุน เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น และสอดคล้องกับแนวคิดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์จากต้นไหลยังสะท้อนอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มได้เมื่อผสมผสานกับการออกแบบและการตลาดที่เหมาะสม

4. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น

การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Addition) ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่มีชุมชนจำนวนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาแปรรูปและพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจะช่วยสร้างรายได้ กระจายโอกาส และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ (เก็ตถวา บุญปราการ และคณะ, 2566)

การออกแบบ การสร้างแบรนด์ บรรจุภัณฑ์ร่วมสมัย และการเล่าเรื่องของชุมชนที่ผสานผลิตภัณฑ์เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลงตัว ล้วนเป็นตัวอย่างของการเพิ่มมูลค่า ซึ่งไม่ใช่แค่การเปลี่ยนวัตถุดิบให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป (Kotler & Keller, 2016) ในตลาดที่มีความผันผวนอย่างมาก แนวคิดนี้จะกระตุ้นให้ชุมชนแข่งขันและสร้างความแตกต่างจากสินค้าคู่แข่ง

ตามแนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวมที่เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การเพิ่มมูลค่าในระดับชุมชนควรดำเนินการภายใต้กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีบทบาทในการวางแผน การดำเนินงาน และการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและความเป็นเจ้าของในกิจกรรมพัฒนา นอกจากนี้ การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนยังช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรอง ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว (Korten, 1984; Shuman, 2015)

การเชื่อมต่อกับตลาดก็มีความสำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะตลาดที่แสวงหาสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นซึ่งมีประวัติศาสตร์อันโดดเด่น เช่น สินค้าโอทอป ตลาดสีเขียว และตลาดอินเทอร์เน็ต ซึ่งให้พื้นที่แก่ชุมชนในการจัดแสดงสินค้าของตน การตลาดดิจิทัลและเทคโนโลยีได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มในยุคใหม่ (UNCTAD, 2018)

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ กระบวนการที่ปราศจากสารเคมี และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควรได้รับการพิจารณาขณะสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม แนวคิดเหล่านี้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) และเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้มีความสำคัญในระดับโลก (Ellen MacArthur Foundation, 2013)

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

นอกจากนี้ ควรคำนึงถึง “ทุนทางวัฒนธรรม” และ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สำคัญของชุมชนในกระบวนการเพิ่มมูลค่า ตัวอย่างเช่น รูปแบบผ้าทอ เทคนิคการทอผ้า หรือสูตรอาหารประจำภูมิภาค ที่สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์นวัตกรรมที่มีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม (Throsby, 2001) อย่างไรก็ตาม ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาต้องให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ การเข้าถึงเงินทุน และการจัดตั้งเครือข่ายการตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนได้สำเร็จ ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ (กรมพัฒนาชุมชน, 2564)

โดยสรุปแล้ว แนวคิดในการส่งเสริมสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นถือเป็นกลยุทธ์สำคัญสำหรับการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าในระยะยาว ซึ่งส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง การอนุรักษ์วัฒนธรรม และความมั่นคงของชุมชน นอกเหนือจากการสร้างรายได้ เพื่อให้เกิดผลที่เห็นได้ชัด สมาชิกในชุมชนต้องทำงานร่วมกันและได้รับความช่วยเหลือจากหลากหลายภาคส่วน

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลโดยอาศัยแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อยกระดับรายได้และสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยให้ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์
2. การพัฒนาการตลาด
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

1. การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์
2. รายได้ของชุมชนที่เพิ่มขึ้น
3. ความเข้มแข็งของกลุ่มและชุมชน
4. ความยั่งยืนของการพัฒนา

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมุ่งเน้นให้กลุ่มชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงกระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ยังใช้วิธีการเชิงคุณภาพและปริมาณควบคู่กัน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งหมด 30 คน (ข้อมูล ณ ปี 2566) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น ประธานกลุ่ม 1 คน สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตหลัก 14 คน สมาชิกกลุ่มทั่วไปที่ร่วมผลิตตะกร้า 13 คน และตัวแทนผู้นำชุมชน/หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ การศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การศึกษากระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากไหล เป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมอบรมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล และการเสนอแนวทางส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล ใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบบบันทึกการสังเกต และกล้องบันทึกภาพในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองภายใต้กรอบวัตถุประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้เป็นหลัก

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

3. การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารหลักฐานโดยทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม กำหนดประเด็นขอบเขตการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guide) ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย นำแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น ตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

4. การเก็บรวบรวม

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และวรรณกรรมต่าง ๆ จากห้องสมุด สื่ออิเล็กทรอนิก และแหล่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จัดเวทีกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล และจัดประชุมกลุ่ม Focus Group รวมทั้งสังเกตจากบริบทพื้นที่ เช่น วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารหลักฐาน (Document) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant)และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต มารวบรวมข้อมูลให้เป็นเรื่องเดียวกันแล้วสรุปเป็นผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) ทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ได้มาทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ได้มาจำเป็นต้องตีความ หรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยก็จะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทมาสนับสนุนการตีความ ทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการร้อยเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการ เกิดขึ้นก่อน - หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหา / เหตุการณ์ให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ศึกษาสภาพทั่วไปการทำตะกร้าสานจากต้นไหลของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไหลบ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี

1.1 ความเป็นมาของกลุ่ม จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม พบว่า ชุมชนบ้านคำไหลเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะ “ต้นไหล”หรือ “ต้นกกกลม” ซึ่งเป็นพืชพื้นถิ่นที่เจริญเติบโตได้ดีตามลำห้วยและพื้นที่ชุ่มน้ำ ด้วยความรู้พื้นฐานและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านที่มีมาแต่เดิม กลุ่มสมาชิกในชุมชนจึงเริ่มนำต้นไหลมาใช้ประโยชน์โดยการสานเป็นกระติบข้าวและเสื่อ ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ทั้งภายในชุมชนและในตลาดใกล้เคียง ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไหลของชาวบ้านคำไหล

ต่อมาสมาชิกกลุ่มฯ สังเกตเห็นว่าตลาดเสื่อและกระติบข้าวเริ่มอิ่มตัว จึงเกิดแนวคิดในการขยายความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันโดยสร้างรูปทรงผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้ดีขึ้น ทำให้เกิดแนวคิดในการใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นมาผลิต “ตะกร้าสานจากต้นไหล” ซึ่งจะช่วยประหยัดต้นทุนการผลิตและทำให้ผู้คนสามารถใช้ทักษะที่มีอยู่เดิมได้ทันที นอกจากนี้ได้รับ

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

การสนับสนุนจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในปี 2567 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของกลุ่มฯ โดยทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีได้จัดอบรมให้ความรู้ด้านการสาน การออกแบบ และการเพิ่มมูลค่าของสินค้าตะกร้าสานอย่างเป็นระบบ

ปัจจุบันกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล มีสมาชิกจำนวน 15 คน สมาชิกแต่ละคนมีทักษะการสานที่ดีและมีความตั้งใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างงดงาม ตะกร้าสานจากต้นไหลที่ผลิตออกมามีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งในด้านรูปทรง การตกแต่งด้วยพู่คำไหล และการมีป้ายแท็กที่แสดงชื่อแบรนด์ของกลุ่ม ซึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มถูกนำไปจำหน่ายในงานประชุม หรืองานแสดงสินค้าระดับอำเภอและจังหวัด โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ยระหว่าง 250 – 300 บาทต่อใบทำให้ได้รับความสนใจจากลูกค้าเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังคงเผชิญกับข้อจำกัดบางประการโดยเฉพาะเรื่องเวลาในการผลิตเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอยู่แล้ว และการสานตะกร้า 1 ใบต้องใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 3 – 4 วัน จึงทำให้ไม่สามารถผลิตได้ต่อเนื่องและไม่สามารถตอบสนองต่อคำสั่งซื้อในปริมาณมากได้ รวมทั้งยังขาดตลาดรองรับที่ชัดเจนทำให้สมาชิกบางส่วนขาดแรงจูงใจในการผลิตอย่างจริงจัง

1.2 วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของตะกร้าสานจากไหล

1.2.1 จุดเด่นของตะกร้าสานจากต้นไหล

1) วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น ตะกร้าสานของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหลผลิตจาก “ต้นไหล” ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นที่พบได้ทั่วไปบริเวณลุ่มน้ำ ลำห้วย ต้นไหลมีลำต้นเรียวยาว ยืดหยุ่น และสามารถนำมาแปรรูปเป็นเส้นสำหรับงานจักสานได้ง่าย วัสดุนี้จึงถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้ง่ายในชุมชน ไม่ต้องพึ่งพาวัสดุจากภายนอก อีกทั้งยังเป็นวัสดุที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ ไม่ก่อให้เกิดมลพิษในกระบวนการผลิต ทำให้ตะกร้าสานจากต้นไหลมีความโดดเด่นด้านความเป็น “ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ” ที่ตอบโจทย์กลุ่มผู้บริโภคในปัจจุบัน

2) สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตะกร้าสานจากต้นไหลสะท้อนภูมิปัญญาชาวบ้านคำไหลที่สั่งสมมานาน ทั้งในด้านเทคนิคการเตรียมวัตถุดิบ การผึ่งแห้งให้ได้ความยืดหยุ่นพอดี และการสานลวดลายที่เรียบง่ายแต่สวยงาม ซึ่งล้วนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง รวมทั้งกระบวนการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำตะกร้านสานจากไหลนี้ยังเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ใช้ตะกร้าในการหาบของ ขายของ หรือเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้เป็นเพียงของใช้ในวิถีชีวิตดั้งเดิมเท่านั้น แต่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าถูกปรับและพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยได้ รวมทั้งสามารถใช้เล่าเรื่องราวของชุมชนได้อย่างมีความหมาย

3) ความแข็งแรง ทนทาน ตะกร้าสานจากต้นไหลมีคุณสมบัติโดดเด่นด้านความแข็งแรง เนื่องจากเส้นไหลที่ผ่านการเตรียมอย่างเหมาะสมจะมีความเหนียวแน่น ไม่แตกหักง่าย เมื่อนำมาสานด้วยเทคนิคที่ชาวบ้านพัฒนาขึ้น และการเรียนรู้เทคนิคการทำที่ทันสมัยจึงได้ตะกร้าที่มีความแข็งแรงแน่นกระชับ ไม่บิดเบี้ยว รูปทรงสวยงามร่วมสมัยรองรับน้ำหนักได้มาก สามารถใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งคุณสมบัติของความแข็งแรง ทนทานนี้ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าเชื่อถือในฐานะงานฝีมือที่ใช้ได้จริง

4) ต้นทุนการผลิตต่ำ จุดเด่นด้านต้นทุนเป็นข้อได้เปรียบสำคัญของตะกร้าสานจากต้นไหล เนื่องจากวัสดุคือพืชพื้นถิ่นที่หาได้ฟรีหรือมีราคาถูก และกระบวนการผลิตไม่ต้องใช้เครื่องจักร ใช้แรงงานคนในชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุหรือแม่บ้านที่มีเวลาว่าง จึงทำให้ไม่ต้องจ้างงานภายนอก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

ผลิตภัณฑ์จักสานจากวัสดุอื่นที่ต้องซื้อไม้ไผ่หรือหวายหรือพลาสติกจากแหล่งอื่น ดังนั้นตะกร้าจากต้นไหลจึงมีต้นทุนที่ต่ำกว่า แต่ยังคงคุณภาพในระดับที่สวยงาม แข็งแรง ทนทาน เป็นที่น่าพอใจของผู้ซื้อส่งผลให้สามารถตั้งราคาขายได้อย่างเหมาะสม

5) มีศักยภาพพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ ตะกร้าสานจากต้นไหลมีศักยภาพสูงในการต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นการปรับรูปแบบให้ร่วมสมัย เช่น การทำเป็นกระเป๋าแฟชั่น กระเช้าของขวัญ หรือกล่องใส่ของตกแต่งบ้าน อีกทั้งยังสามารถเพิ่มมูลค่าผ่านการตกแต่งด้วยผ้าพื้นเมือง พู่ ห้อย หรือบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม เพื่อเจาะตลาดของฝากหรือกลุ่มผู้รักสินค้าทำมือ การที่ผลิตภัณฑ์นี้ใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ทำด้วยมือ และมีเรื่องราวที่เล่าได้ (storytelling) ยิ่งเพิ่มความน่าสนใจต่อผู้บริโภคยุคใหม่ในตลาดออนไลน์ได้

1.2.2 จุดด้อยของตะกร้าสานจากต้นไหล

1) รูปแบบผลิตภัณฑ์ยังไม่หลากหลาย ปัจจุบันตะกร้าที่ผลิตในชุมชนยังคงมีรูปแบบดั้งเดิม คือทรงเหลี่ยมพื้นฐาน ขาดการ ปรับดีไซน์ให้ทันสมัยหรือแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ของชุมชนอื่น ๆ ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในตลาดที่มีตัวเลือกหลากหลายได้ อีกทั้งผู้บริโภคในยุคใหม่มักมองหาสินค้าที่มีดีไซน์สวยงามหรือใช้งานได้หลายรูปแบบ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเดิมยังไม่ตอบโจทย์ตลาดมากนัก

2) การตลาดยังไม่เข้มแข็ง กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไหลยังขาดทักษะด้านการตลาด เช่น การวางแผนการขาย การตั้งราคาที่เหมาะสม หรือการประชาสัมพันธ์สินค้าให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย บางกลุ่มยังพึ่งพาตลาดนัดหรือรอคำสั่งซื้อจากคนรู้จักโดยไม่มีช่องทางออนไลน์ ทำให้ไม่สามารถขยายฐานลูกค้าได้ และรายได้ก็ไม่แน่นอนในระยะยาว

3) ขาดการสร้างแบรนด์และเรื่องราวสินค้า ตะกร้าสานจากไหลของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไหลยังไม่มีชื่อแบรนด์ ไม่มีฉลากหรือบรรจุภัณฑ์ที่ชัดเจน และขาดการเล่าเรื่อง (Storytelling) ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตหรือเอกลักษณ์ของชุมชน การขาดแบรนด์ทำให้สินค้าขาดความโดดเด่นในตลาด และไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มลูกค้าได้

4) ปริมาณการผลิตจำกัด เนื่องจากการผลิตตะกร้าสานจากไหลอาศัยแรงงานคนเป็นหลัก และสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนจำกัด จึงไม่สามารถผลิตสินค้าในปริมาณมากได้ในเวลาสั้น ๆ การผลิตตะกร้าสานจากไหลของกลุ่มใช้ระยะเวลานานโดยตะกร้า 1 ใบ ใช้เวลาผลิต 3 วัน ทำให้ไม่สามารถรองรับคำสั่งซื้อจำนวนมากหรือสั่งผลิตตามเทศกาลได้ทัน ส่งผลให้พลาดโอกาสในการขยายตลาดและสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

5) การพัฒนายังไม่ต่อเนื่อง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ยังอาศัยการเรียนรู้แบบไม่เป็นระบบ ขาดการบันทึกองค์ความรู้ และไม่มีการวางแผนส่งเสริมให้เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่เข้ามารับช่วงต่อในอนาคต ซึ่งอาจส่งผลให้ทักษะการสานตะกร้าสูญหายหรือลดลงเมื่อคนรุ่นปัจจุบันเลิกทำหรือมีอายุมากขึ้น นอกจากนี้ยังขาดความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภายนอกในการสนับสนุนการพัฒนาในระยะยาว

2. กระบวนและผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน

2.1 กระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

กระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล เป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบภายใต้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

การวิเคราะห์ปัญหาไปจนถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด โดยกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 10 ขั้นตอนสำคัญ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีบทบาทในการขับเคลื่อนมิติการพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน

เป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่สำคัญ โดยผู้วิจัยร่วมกับสมาชิกในชุมชนได้ทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการผลิตตะกร้าสานจากต้นไหล เช่น ความพร้อมของวัตถุดิบ ทักษะของแรงงาน และข้อจำกัดด้านการตลาด ชุมชนมีความต้องการในการเพิ่มมูลค่าให้กับตะกร้าสานจากต้นไหล เนื่องจากเดิมใช้เพียงการสานพื้นฐานแล้วขึ้นรูปตามแบบซึ่งขาดองค์ประกอบด้านความสวยงาม จึงเสนอแนวคิดการพัฒนา “ผ้าซับใน” และการตกแต่งเพิ่มเติมเพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์ดูดี น่าซื้อ และใช้งานได้หลากหลายขึ้น

2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา เช่น การเพิ่มมูลค่าสินค้า การขยายตลาด และการเพิ่มรายได้ของสมาชิก การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันช่วยสร้างความชัดเจนในการดำเนินงาน และเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมของสมาชิก ซึ่งเป็นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน และ การบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การวิเคราะห์ตลาดและกลุ่มเป้าหมาย

ในขั้นตอนนี้มีการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค แนวโน้มตลาด และความต้องการของลูกค้า เช่น ความนิยมในสินค้าทำมือ การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของขวัญหรือของตกแต่งบ้าน ข้อมูลดังกล่าวช่วยให้กลุ่มสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และกำหนดกลยุทธ์การขายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการพัฒนาในมิติของการตลาดและเครือข่าย

4) การวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์

เป็นการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ตลาดมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ เช่น การปรับรูปทรง เพิ่มสีสัน การใช้ผ้าซับใน และการตกแต่งด้วยพู่ห้อย เพื่อให้สินค้ามีความทันสมัยและแตกต่าง การวางแผนนี้ช่วยยกระดับคุณภาพและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

5) การออกแบบกิจกรรมอบรม

ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม โดยเน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Hands-on Learning) เพื่อให้สมาชิกสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง เช่น การฝึกตัดเย็บผ้าซับใน และการตกแต่งผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนนี้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพและทักษะของสมาชิก

6) การถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมอบรม

เป็นขั้นตอนที่มีการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทำให้สมาชิกได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพของกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชน

7) การปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์

หลังจากได้รับการอบรม สมาชิกในกลุ่มได้ลงมือพัฒนาผลิตภัณฑ์จริง โดยนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ เช่น การปรับปรุงลวดลาย การเพิ่มความแข็งแรง และการตกแต่งสินค้า ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามและมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

8) การสร้างแบรนด์และเรื่องเล่าสินค้า

สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันตั้งชื่อแบรนด์ให้สะท้อนถึงวัตถุดิบท้องถิ่น (ต้นไหล) และความเป็นอัตลักษณ์ของบ้านคำไหล พร้อมทั้งสร้างเรื่องเล่าสินค้าเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ผลิตภัณฑ์

9) การออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์

วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบได้มีการบรรยายและออกแบบป้ายแท็กระบุชื่อแบรนด์ โลโก้ และคำบรรยายสั้น ๆ ของผลิตภัณฑ์คือ “ตะกร้าไหล” กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไหล เพื่อสร้างความน่าสนใจและความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้า รวมถึงวางแนวคิดเรื่องการใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ถุงกระดาษคราฟต์ หรือกล่องจากเยื่อธรรมชาติ เป็นต้น

10) การจัดทำช่องทางจำหน่าย

เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่มุ่งเน้นการนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญได้อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการขายสินค้าออนไลน์ เช่น การถ่ายภาพสินค้า การเขียนคำโปรโมท การตั้งราคาขาย และการใช้แพลตฟอร์มพื้นฐานอย่าง Facebook ขายสินค้า การทำสื่อโฆษณาในรูปแบบต่างๆ ทำให้สมาชิกมีความสนใจและเริ่มมีความมั่นใจในการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น

กระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอนดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยแต่ละขั้นตอนมีบทบาทในการสนับสนุนแนวทางการพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม การตลาดและเครือข่าย การบริหารจัดการกลุ่ม และการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น รายได้ของชุมชนสูงขึ้น และเกิดความเข้มแข็งของกลุ่ม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

ภาพที่ 2 กระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

2.2 ผลการดำเนินงานของกิจกรรมอบรมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล โดยจำแนกตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

ผลการดำเนินงานของกิจกรรมอบรมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลสามารถสะท้อนความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม การตลาดและเครือข่าย การบริหารจัดการกลุ่ม และการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development)

ผลการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ตะกร้าสานจากต้นไหลได้รับการพัฒนาอย่างชัดเจน ทั้งในด้านรูปแบบ ขนาด และการออกแบบที่มีความหลากหลายมากขึ้น โดยมีการเพิ่มองค์ประกอบใหม่ เช่น ผ้าซับใน และพู่ห้อย ซึ่งช่วยเพิ่มความสวยงามและความทันสมัยให้กับสินค้า นอกจากนี้ ยังมีการปรับปรุงคุณภาพการสานให้มีความแน่นและแข็งแรงมากขึ้น ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้หลากหลายกลุ่ม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม

2) ด้านการพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้ของกลุ่ม (Capacity Building)

จากการดำเนินกิจกรรมอบรม พบว่าสมาชิกในกลุ่มมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นทั้งในด้านการผลิต การออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสินค้าได้จริง อีกทั้งยังเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม

3) ด้านการตลาดและเครือข่าย (Marketing & Networking)

ภายหลังการอบรม สมาชิกในกลุ่มเริ่มมีความรู้และความเข้าใจในการทำการตลาดมากขึ้น เช่น การตั้งราคาสินค้า การถ่ายภาพสินค้า และการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้า ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้กว้างขึ้น นอกจากนี้ยังมีการนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายในงานแสดงสินค้าชุมชน ซึ่งช่วยสร้างโอกาสทางการตลาดและขยายเครือข่ายทางธุรกิจ

4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (Group Management)

ผลการดำเนินงานสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติ และการตัดสินใจร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีภายในกลุ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเริ่มมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และการแบ่งงานอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

การดำเนินกิจกรรมทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยมีการส่งเสริมการใช้ต้นไหลอย่างเหมาะสม และเลือกใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในการผลิตและบรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มในการส่งเสริมการปลูกทดแทนต้นไหลในชุมชน เพื่อให้มีวัตถุดิบใช้ในระยะยาว ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาในมิติของความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวสามารถสะท้อนความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาในทั้ง 5 ด้านได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งผลให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มและมีความหลากหลาย

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

มากขึ้น การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มช่วยให้สมาชิกมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น การพัฒนาการตลาดและเครือข่ายทำให้เกิดช่องทางจำหน่ายใหม่และขยายฐานลูกค้า การบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และการอนุรักษ์ทรัพยากรช่วยให้เกิดความยั่งยืนในการใช้วัตถุดิบ ดังนั้น ผลการดำเนินงานจึงไม่เพียงเป็นผลลัพธ์ของกิจกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันถึงความเหมาะสมและประสิทธิภาพของแนวทางการพัฒนาในการยกระดับรายได้และสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า กระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลจำนวน 10 ขั้นตอน (แผนภาพที่ 2) ทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงปฏิบัติที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และศักยภาพของชุมชน โดยกระบวนการดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ ทักษะของสมาชิก การตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการพัฒนาใน 5 ด้าน (แผนภาพที่ 3) ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม การตลาดและเครือข่าย การบริหารจัดการกลุ่ม และการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอนและแนวทางการพัฒนา 5 ด้านมีลักษณะเป็นระบบและต่อเนื่อง กล่าวคือ “กระบวนการเชิงปฏิบัติ” เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิด “ผลลัพธ์เชิงพัฒนา” ในแต่ละมิติ ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนผ่านการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การเพิ่มรายได้ของชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ดังนั้น การดำเนินงานตามกระบวนการดังกล่าวจึงไม่เพียงนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในระยะสั้นเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนในระยะยาว

3. แนวทางส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน

3.1 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ตะกร้าสานจากไหลมีมูลค่าเพิ่มขึ้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ถือเป็นกุญแจสำคัญในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ในแง่ของเศรษฐกิจ ความยั่งยืนของชุมชน และเอกลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสินค้าเหล่านั้นต้องแข่งขันในตลาดที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลิตภัณฑ์ต้องมีส่วนร่วม สามารถกำหนดราคาขายที่สูงขึ้นและสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย

3.1.1 การออกแบบตะกร้าสานที่ทันสมัยและหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงตะกร้าแฟชั่น กระเป๋า ของขวัญ บรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก และของตกแต่งบ้าน

3.1.2 การเพิ่มมูลค่าด้วยการใช้วัสดุที่หลากหลาย เช่น องค์ประกอบประดับตกแต่งจากธรรมชาติ หนังสังเคราะห์ หรือสิ่งทอในท้องถิ่น จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น

3.1.3 การสร้างบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูดสายตาและถูกสุขอนามัยด้วยฉลากผลิตภัณฑ์ที่บอกเล่าเรื่องราวและแบรนด์ของชุมชน (การสร้างแบรนด์) จะช่วยดึงดูดลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้

3.1.4 การจัดทำชุดผลิตภัณฑ์สำหรับเทศกาลต่างๆ รวมถึงชุดของขวัญสำหรับปีใหม่ ชุดต้อนรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ชุดฉลองเกษียณอายุ หรือของขวัญในโอกาสอื่นๆ

3.2 ด้านการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของกลุ่ม (Capacity Building) การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของกลุ่ม หรือที่เรียกว่า “การพัฒนาศักยภาพ” (Capacity Building) ถือเป็นรากฐานสำคัญของการยกระดับผลิตภัณฑ์ เพิ่มรายได้ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความรู้และทักษะที่หลากหลาย ครอบคลุมตั้งแต่การผลิต การออกแบบ การตลาด การบริหารจัดการ ไปจนถึงการใช้เทคโนโลยี ดังนั้นแนวทางส่งเสริมด้านการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของกลุ่ม ประกอบด้วย

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

3.2.1 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) โดยเชิญนักออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดหรือครูศิลป์พื้นบ้านมาถ่ายทอดองค์ความรู้เพิ่มเติมให้กับสมาชิกในกลุ่ม

3.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Learning by Doing) อย่างต่อเนื่อง เช่น ให้สมาชิกในกลุ่มได้ทดลองออกแบบสินค้าและพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายด้วยแนวคิดของสมาชิกกลุ่ม

3.2.3 ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นและนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ เช่น สอนให้เยาวชนทำตะกร้าจากไหล และส่งเสริมให้เยาวชนใช้เทคโนโลยีในการตลาดหรือสร้างช่องทางการขายสินค้าของกลุ่มผ่านระบบออนไลน์บันทึกองค์ความรู้ในรูปแบบคู่มือ วิดีโอ เพื่อถ่ายทอดต่อให้คนรุ่นใหม่หรือสมาชิกใหม่ในกลุ่มได้เรียนรู้ผ่านคู่มือวีดีโอของกลุ่มได้

3.3 ด้านการส่งเสริมการตลาดและสร้างเครือข่าย (Marketing & Networking) แนวทางการส่งเสริมการตลาดและการสร้างเครือข่ายถือเป็นแนวทางที่มีความสำคัญเป็นการยกระดับตะกร้าสานจากต้นไหลให้กลายเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่คนรู้จักและสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง เป็นสินค้าวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชนกับลูกค้าทั่วประเทศ และต่างประเทศ ผ่านช่องทางสื่อสารที่ทันสมัย เครือข่ายที่หลากหลาย ดังนั้น แนวทางส่งเสริมด้านการส่งเสริมการตลาดและสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย

3.3.1 การสร้างช่องทางการตลาดใหม่ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook Page, TikTok, Shopee, Lazada และช่องทางออนไซต์ เช่น เข้าร่วมงาน OTOP หรือตลาดนัดสินค้าชุมชนทุกระดับ

3.3.2 การสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (Product Storytelling) เช่น การเล่าเรื่องที่มาของต้นไหล ภูมิปัญญาการสาน หรือชีวิตของผู้ผลิตเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้น

3.3.3 การพัฒนาตราสินค้า (Brand) ของกลุ่ม เช่น “ตะกร้าไหล” พร้อมโลโก้และสโลแกนที่จดจำง่ายและเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์

3.3.4 การจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือกับภาคี เช่น มหาวิทยาลัย หน่วยงานพัฒนาชุมชน หรือภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ สนับสนุนมาตรฐานผลิตชุมชนและการตลาด

3.4 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการกลุ่ม (Group/Co-op Management) การพัฒนาระบบบริหารจัดการกลุ่ม (Group/Co-op Management) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตในระดับชุมชนมักมีพื้นฐานการทำงานร่วมกันแบบไม่เป็นทางการและขาดระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน ระบบบริหารจัดการกลุ่มยังเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิก และการจัดการรายได้อย่างเป็นธรรม โดยไม่กระจุกตัวอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งรวมทั้งต่อยอดไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มั่นคงในอนาคต ดังนั้น แนวทางส่งเสริมด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการกลุ่ม ประกอบด้วย

3.4.1 การจัดตั้งกลุ่มให้เป็นวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มอาชีพที่มีระบบบัญชี ตรวจสอบได้ ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มจะทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น และทำให้หน่วยงานภายนอกสามารถเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมได้ดีกว่าผลิตภัณฑ์ที่เป็นเจ้าของรายเดียว

3.4.2 การกำหนดกติกาการแบ่งงาน-รายได้อย่างเป็นธรรม มีระบบการบริหารจัดการอย่างชัดเจนโปร่งใส ตรวจสอบได้ เช่น การคิดค่าจ้างตามงาน การเก็บรายได้ไว้กองกลางเพื่อพัฒนากลุ่ม

3.4.3 การพัฒนาแกนนำรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดงานบริหารงานและฝึกทักษะความเป็นผู้นำกลุ่มโดยการถ่ายทอดให้กับลูกหลานได้เป็นผู้สานต่อในอนาคต

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

3.4.4 การสร้างระบบจองออเดอร์ล่วงหน้าและวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาด โดยการใช้
เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบการจองออเดอร์

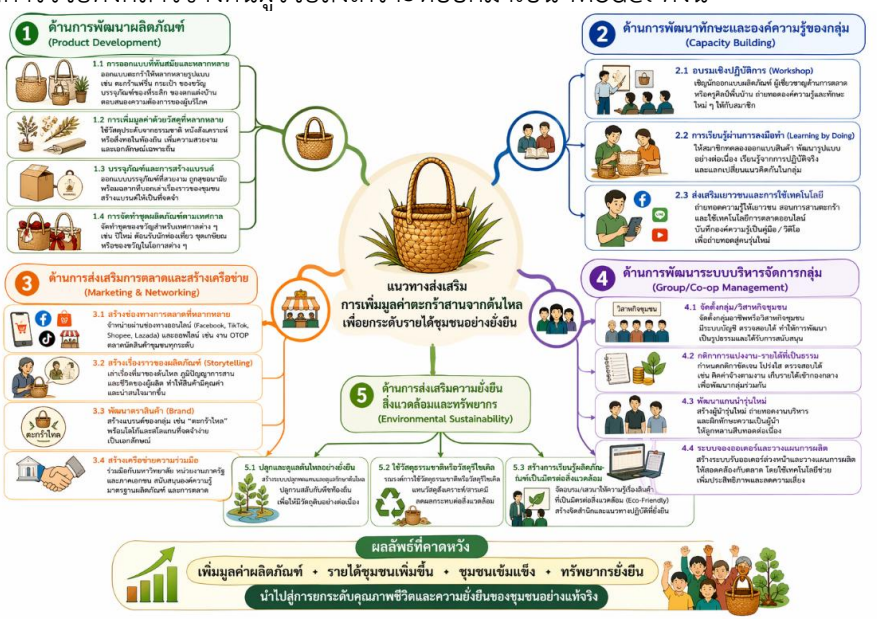
3.5 ด้านการส่งเสริมความยั่งยืนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (Environmental Sustainability) ในกระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหล มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาสมดุลของการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพราะต้นไหลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่หากมีการใช้โดยขาดการวางแผน อาจส่งผลให้เกิดการตัดเก็บเกินขนาด ทำลายระบบนิเวศริมฝั่งน้ำ หรือนำไปสู่การขาดแคลนวัตถุดิบในอนาคต ในปัจจุบันผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับที่มาของสินค้าและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากตะกร้าสานจากต้นไหลได้รับการพัฒนาในแนวทางนี้จะไม่เพียงแต่ช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังสร้างคุณค่าใหม่ทางการตลาด และเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนว่าเป็นผู้ผลิตที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ดังนั้น แนวทางส่งเสริมด้านการส่งเสริมความยั่งยืนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ประกอบด้วย

3.5.1 การสร้างระบบปลูกและดูแลต้นไหลอย่างยั่งยืน เช่น ปลูกวนสลับกับพืชท้องถิ่น

3.5.2 การรณรงค์การใช้วัสดุธรรมชาติหรือวัสดุรีไซเคิล แทนการใช้สีสังเคราะห์หรือวัสดุที่ทำลายสิ่งแวดล้อม

3.5.3 การสร้างการเรียนรู้เรื่องผลิตภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-Friendly Products) ให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยการเชิญผู้ที่มีความรู้มาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในกลุ่ม

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสังเคราะห์ออกมาเป็น Model ดังนี้

ภาพที่ 3 แนวทางส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน

จากโมเดลข้างต้นแนวทางส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับรายได้ของคนในชุมชนให้สามารถแข่งขันในตลาดยุคใหม่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจควบคู่กับคุณค่าทางวัฒนธรรมและ

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

สิ่งแวดล้อมนั้น จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนเป็นระบบให้ครอบคลุมในหลากหลายด้าน โดยสามารถจำแนกแนวทางในการส่งเสริมออกเป็น 5 ด้านหลัก ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ถือเป็นหัวใจหลักในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตะกร้าสาน โดยชุมชนควรให้ความสำคัญกับการออกแบบตะกร้าให้มีความหลากหลายทั้งรูปทรงและขนาด เพื่อตอบโจทย์ผู้บริโภคที่มีรสนิยมแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มลูกเล่นด้วยการประยุกต์ใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น ผ้าพื้นเมือง หรือพู่ห้อยมาประดับตะกร้าเพื่อความสวยงาม การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดูดี สะอาด มีฉลากสินค้าและแบรนด์ที่บ่งบอกถึงชุมชนอย่างชัดเจน ก็เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ รวมถึงการจัดทำ “ชุดของขวัญ” สำหรับตลาดเฉพาะ เช่น ของฝากเทศกาล ก็สามารถสร้างยอดขายที่ดีได้ในช่วงเวลาพิเศษ

2. ด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม (Capacity Building) เพื่อให้การผลิตตะกร้าสานสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง สมาชิกในกลุ่มควรได้รับการเสริมสร้างความรู้และทักษะอย่างรอบด้าน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ การตลาด หรือเทคนิคงานฝีมือ เป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับศักยภาพของกลุ่มได้อย่างดี อีกทั้งควรส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงมือทำจริง และเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามาเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งบันทึกองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นระบบเพื่อใช้ถ่ายทอดในระยะยาว

3. ด้านการตลาดและการสร้างเครือข่าย (Marketing & Networking) การขยายตลาดและสร้างเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มรายได้ของชุมชน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล กลุ่มผู้ผลิตควรเรียนรู้และใช้งานช่องทางออนไลน์อย่าง Facebook, TikTok, Shopee หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ เพื่อเข้าถึงลูกค้าในวงกว้าง นอกจากนี้ การสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (Product Storytelling) ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความตั้งใจในการผลิตจะช่วยเพิ่มคุณค่าในสายตาผู้บริโภคได้อย่างมีนัยสำคัญ ควบคู่กับการพัฒนาแบรนด์ โลโก้ และเอกลักษณ์ของกลุ่มให้เป็นที่จดจำ รวมถึงควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา หรือภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการขยายตลาดและพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (Group Management) การบริหารจัดการกลุ่มเป็นความสามารถในการเติบโตอย่างยั่งยืนของกลุ่มการผลิตตะกร้านั้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างการจัดการเป็นส่วนใหญ่ องค์กรควรได้รับการจัดตั้งเป็นธุรกิจชุมชนหรือสมาคมวิชาชีพที่มีสถานะที่ชัดเจน มีระบบบัญชี บันทึกการประชุม และการบริหารจัดการแบบเปิดกว้าง เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกทำงาน ควรกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดสรรงานและรายได้อย่างยุติธรรม การสร้างผู้นำใหม่ การจัดการคำสั่งซื้อ และการวางแผนการผลิตเป็นองค์ประกอบสำคัญอื่นๆ ที่จะช่วยให้บริษัทคงความเสถียรและยืดหยุ่นเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง

5. ด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) เนื่องจากต้นไหลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการผลิตตะกร้าสาน การใช้ต้นไหลควรคำนึงถึงการอนุรักษ์ด้วย เช่นกัน เนื่องจากต้นไหลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการผลิตตะกร้าสาน การปลูกต้นไหลและเก็บเกี่ยวควรทำโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการปลูกซ้ำหลังจากตัดและหลีกเลี่ยงการตัดรากหรือตัดมากเกินความจำเป็น นอกจากนี้ ควรเลือกบรรจุภัณฑ์และวัสดุตกแต่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือย่อยสลายได้ทางชีวภาพ และควรแจ้งผู้บริโภคเกี่ยวกับ "ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม" เพื่อให้ตระหนักถึงการบริโภคอย่างยั่งยืนและให้คุณค่าทางจริยธรรมแก่ผลิตภัณฑ์

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

ดังนั้น การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตะกร้าสานชุมชนไม่ใช่เพียงแค่การปรับแต่งรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับทักษะของคนในชุมชน ทุนวัฒนธรรม ระบบการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเมื่อดำเนินการครบทั้ง 5 ด้าน จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ตะกร้าสานไม่เพียงมีมูลค่าสูงขึ้นในเชิงเศรษฐกิจ แต่ยังมีความหมาย มีเรื่องเล่า และสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. สภาพทั่วไปการทำตะกร้าสานจากต้นไหลของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ตะกร้าสานจากต้นไหลอยู่ที่ความแข็งแรง ทนทาน และสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน ลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิด “ทุนทางวัฒนธรรม” ของ Throsby (2001) ที่ระบุว่า การใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นต้นทุนในการสร้างผลิตภัณฑ์สามารถเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจและจิตใจให้กับผู้บริโภคได้พร้อมกัน

2. กระบวนและผลการดำเนินงานการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า การอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการตกแต่ง การติดผ้าซับใน และการใช้พู่ห้อยซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ของบ้านคำไหล นี่คือการปรับตัวของชุมชนตามแนวคิดของ UNCTAD (2018) ที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยใช้ความคิดสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการแข่งขัน

3. แนวทางส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืน ได้แก่ แนวทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ถือเป็นหัวใจหลักในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตะกร้าสาน โดยชุมชนควรให้ความสำคัญกับการออกแบบตะกร้าให้มีความหลากหลายทั้งรูปทรงและขนาด สอดคล้องกับ วรสุดา ขวัญสุวรรณ มนัสสวาส กุลวงศ์ และกมลภัทร์ รักสวน (2565) ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตกรรมจากเตยปาหนันของชุมชนลุ่มน้ำ คลองอู่ตะเภาสู่ผลิตภัณฑ์สากล พบว่า แนวคิดการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัย คัดเลือกลายเอกลักษณ์ที่เป็นลายขัด มาสร้างสรรค์บนผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ ผสานกับแนวคิดหลักการ ออกแบบผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลวดลายเดิม ๆ ให้เป็นงาน ที่แปลกใหม่ แนวทางด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม (Capacity Building) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการผลิตตะกร้าสานสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง สมาชิกในกลุ่มควรได้รับการเสริมสร้างความรู้และทักษะอย่างรอบด้าน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับ ณัฐชยา ศรีจอมขวัญ และ ธนัสถา โรจนตระกูล (2566) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรจะเข้ามามีบทบาทด้านส่งเสริมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานสู่การได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับผู้บริโภค เพิ่มโอกาสทางการตลาด วิสาหกิจชุมชนควร พัฒนาโดยเริ่มจากการรวมกลุ่มให้ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปบังคับใช้กับสมาชิกทุกคน แนวทางด้านการตลาดและการสร้างเครือข่าย (Marketing & Networking) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การขยายตลาดและสร้างเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มรายได้ของชุมชน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล กลุ่มผู้ผลิตควรเรียนรู้และใช้งานช่องทางออนไลน์อย่าง Facebook, TikTok, Shopee หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ เพื่อเข้าถึงลูกค้าในวงกว้าง สอดคล้องกับ เบญริสา ตันเจริญ (2567) การพัฒนาช่อง

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

ทางการตลอดดิจิทัลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรสวนเก้าแสน ตำบลบางปลา อำเภอบาลพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า มีความต้องการการพัฒนาช่องทางการขายทางดิจิทัล การพัฒนาเนื้อหาและการทำโฆษณา แนวทางด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (Group Management) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการกลุ่มเป็นความสามารถในการเติบโตอย่างยั่งยืนของกลุ่มการผลิตตะกร้านั้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างการจัดการเป็นส่วนใหญ่ องค์กรควรได้รับการจัดตั้งเป็นธุรกิจชุมชนหรือสมาคมวิชาชีพที่มีสถานะที่ชัดเจน มีระบบบัญชี บันทึกการประชุม และการบริหารจัดการแบบเปิดกว้าง เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกทำงานโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้ในการจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วินัยธร วิชัยดิษฐ์ (2560) การจัดการความรู้กระบวนการผลิตและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบเขตธนบุรีโดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า การจัดการความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าภาพรวมนวัตกรรมการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้นมีระดับความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านองค์ประกอบสารสนเทศ และด้านเนื้อหาสาระมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และด้านรูปแบบของสารสนเทศ ทางกายภาพมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด และแนวทางด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (Environmental Sustainability) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ต้นไหลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการผลิตตะกร้าสาน การใช้ต้นไหลควรคำนึงถึงการอนุรักษ์ด้วย การปลูกต้นไหลและเก็บเกี่ยวควรทำโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการปลูกซ้ำหลังจากตัดและหลีกเลี่ยงการตัดรากหรือตัดมากเกินความจำเป็น นอกจากนี้ ควรเลือกบรรจุภัณฑ์และวัสดุตกแต่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือย่อยสลายได้ทางชีวภาพ สอดคล้องกับ Chamberlain, Small & Baumflek (2019) งานวิจัยในวารสาร *Sustainability* พูดถึงแนวทางการบริหารจัดการ NTFPs (Non-Timber Forest Products) อย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการรักษาชีวิตพืช การเก็บเกี่ยวตามหลัก Silviculture และการบูรณาการวัสดุเหล่านี้ในการจัดการป่าอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ จากผลการศึกษายังพบข้อจำกัดสำคัญของการผลิตตะกร้าสานจากต้นไหล คือ ระยะเวลาในการผลิตต่อหน่วยค่อนข้างสูง โดยการสานตะกร้า 1 ใบใช้เวลาประมาณ 3–4 วัน ซึ่งส่งผลต่อกำลังการผลิตและความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตลาดในระยะสั้น ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านแรงงานและประสิทธิภาพการผลิตของกลุ่มชุมชน แม้ว่าผลิตภัณฑ์จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นและสามารถจำหน่ายในราคาที่สูงขึ้นก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดดังกล่าวสามารถพัฒนาและบริหารจัดการได้ในระยะยาว โดยการจัดระบบการผลิตให้มีการแบ่งงานตามความถนัดของสมาชิก เช่น การแยกขั้นตอนการเตรียมวัสดุ การสาน และการตกแต่งผลิตภัณฑ์ รวมถึงการวางแผนการผลิตล่วงหน้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะของสมาชิกให้มีความชำนาญมากขึ้น และการนำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือบางส่วนมาช่วยในกระบวนการผลิต อาจช่วยลดระยะเวลาในการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพได้ในอนาคต ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สามารถดำเนินไปควบคู่กับการเพิ่มศักยภาพการผลิต และนำไปสู่ความยั่งยืนของกลุ่มและชุมชนได้อย่างแท้จริง

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของแบบจำลองเชิงบูรณาการที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการพัฒนา และผลลัพธ์ของการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งสามารถเรียกว่า “Kham Lai Model” โดยเป็นแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นจากบริบทจริงของชุมชนบ้านคำไหล และสะท้อนกระบวนการเพิ่มมูลค่าตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อยกระดับรายได้และความยั่งยืนของชุมชนอย่างเป็นระบบ

แบบจำลองดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ (1) ตัวแปรต้น ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาการตลาด การมีส่วนร่วมของชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากร (2) กระบวนการเพิ่มมูลค่า 10 ขั้นตอน ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงปฏิบัติในการพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้น และ (3) ตัวแปรตาม ซึ่งประกอบด้วยการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ รายได้ของชุมชนที่เพิ่มขึ้น ความเข้มแข็งของกลุ่ม และความยั่งยืนของการพัฒนา โดยทั้งสามส่วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

นอกจากนี้ แบบจำลองยังเชื่อมโยงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเข้ากับแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม การตลาดและเครือข่าย การบริหารจัดการกลุ่ม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรอบเชิงกลยุทธ์ในการต่อยอดการพัฒนาในระยะยาว องค์ความรู้ใหม่นี้แสดงให้เห็นว่า การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนมิได้เกิดจากการปรับปรุงสินค้าเพียงมิติเดียว แต่เป็นผลจากการบูรณาการกระบวนการทำงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดการทรัพยากรอย่างสมดุล

ดังนั้น “Kham Lai Model” จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีลักษณะเป็นแบบจำลองเชิงพื้นที่ (area-based model) ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “กระบวนการเพิ่มมูลค่า” และ “ความยั่งยืนของชุมชน” ได้อย่างชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ เพื่อยกระดับรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 4 การเพิ่มมูลค่าตะกล้าสานจากต้นไหล “Kham Lai Model”

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัย การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสังเคราะห์ข้อเสนอแนะได้ใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลให้เป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรมที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยเฉพาะการผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ในกรณีที่ต้นไหลในพื้นที่มีคุณสมบัติเฉพาะถิ่น เช่น ความเหนียว ความยืดหยุ่น หรือเทคนิคการสานที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การได้รับสถานะ GI จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือเพิ่มมูลค่าเชิงตลาด และคุ้มครองอัตลักษณ์ท้องถิ่นไม่ให้ถูกลอกเลียนแบบ

นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (เช่น มผช./OTOP) ควบคู่กับการสร้างแบรนด์ระดับพื้นที่ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ มหาวิทยาลัย และภาคเอกชน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และยกระดับศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

ในระดับกลุ่มหรือชุมชน ควรมีการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการภายในให้ชัดเจน เช่น แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายออกแบบ ฝ่ายการตลาด และฝ่ายผลิต พร้อมกำหนดแผนการผลิตรายเดือน และมีระบบจองล่วงหน้าเพื่อรองรับออเดอร์ขนาดใหญ่

ด้านการตลาด ควรจัดอบรมให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้ด้าน การถ่ายภาพสินค้า การเขียนคำบรรยาย และการสร้างเรื่องราวสินค้า (Storytelling) เพื่อใช้ในการโปรโมตผ่านสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ควรทำความร่วมมือกับหน่วยงานอุดมศึกษา ในการร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์ ใหม่ ๆ และแนะนำแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนในระยะยาว

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยัง กลุ่มผู้บริโภค เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าในกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนเมือง หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อให้สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้สอดคล้องกับตลาดเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). *แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ตลาดสากล*. กระทรวงมหาดไทย. https://plan.cdd.go.th/file/get/file/102.202506258dac3fa69dd0430d770001dfc0fd3cbf133002.pdf?utm_source=chatgpt.com

เก็ตถวา บุญปราการ, เจตน์สฤษฎิ์ สังขพันธ์, ชุติมา ทัศโร, และคณะ. (2566). *การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้เป็นชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชาวอีสานข้ามแดนในพื้นที่ชายแดนใต้* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่].

Citation : Lamaijeen, L., & Jantanukul, W. (2026). Development of Lygodium Woven Baskets to Add Value and Sustainably Enhance Community Income: A Case Study of Ban Kham Lai, Phon Mueang Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province, Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834

ณัฐชยา ศรีจอมขวัญ, และ ธนัสถา โรจนตระกูล. (2567). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. *Journal of Modern Learning Development, 9*(5), 235–256.

เบญริสา ตันเจริญ. (2567). การพัฒนาช่องทางการตลาดดิจิทัลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรสวนเก้าแสน. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 15*(1), 1–18.

วรสุดา ขวัญสุวรรณ, มนัสสวาส กุลวงศ์, และ กมลภัทร์ รักสวน. (2565). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเตยปาหนันของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาสู่ผลิตภัณฑ์สากล* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย].

วินัยธร วิชัยดิษฐ์. (2560). การจัดการความรู้กระบวนการผลิตและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบเขตธนบุรีโดยชุมชนมีส่วนร่วม. *วารสารจันทรเกษมสาร, 23*(45), 17–32.

วุฒิสาร ตันไชย. (2561). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน*. สถาบันพระปกเกล้า. https://kpi.ac.th/wp-content/uploads/2024/10/bm4BAf5tCehQPqVT5C3N58YQ89GMqsHxTpNHej80.pdf

Chamberlain, J., Small, C., & Baumflek, M. (2019). Sustainable forest management for non-timber products. *Sustainability, 11*(9), 2670.

Ellen MacArthur Foundation. (2013). *Towards the circular economy Vol. 1: An economic and business rationale for an accelerated transition*. https://www.ellenmacarthurfoundation.org/towards-the-circular-economy-vol-1-an-economic-and-business-rationale-for-an

Korten, D. C. (1984). People-centered development. *Public Administration Review, 44*(4), 341–352. https://doi.org/10.2307/976017

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.

Piggott, A. G. (1988). *Ferns of Malaysia in colour*. Tropical Press.

Shuman, M. H. (2015). *Local dollars, local sense: How to shift your money from Wall Street to Main Street*. Chelsea Green Publishing.

Throsby, D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511492273

United Nations Conference on Trade and Development. (2018). *Creative economy outlook: Trends in international trade in creative industries*. United Nations. https://unctad.org/publication/creative-economy-outlook-trends-international-trade-creative-industries

Citation : กุลวดี ละม้ายจีน, และ วัชราภรณ์ จันทนุกูล. (2569). การพัฒนาตะกร้าสานจากต้นไหลเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับรายได้ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไหล บ้านคำไหล ตำบลโพนเมือง อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(1), e299834. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299834